

Illetlen szerelem

Lelkes A. Gergely Titkos
tavasz című kiállítása

Budapest Galéria, Budapest
2016. szeptember 8 – október 9.

sokban, de megszemélyesültek és belsővé váltak az egyes személyekben is. Fraser ezt a folyamatot mutatja be munkáiban, speciális szerepeket vállalva és különböző társadalmi pozíciókban cselekedve, hogy feltárhassa a létező kapcsolatokat a nézőnek, inspirálva, hogy az reagálhasson a különböző perspektívákra és kialakítsa a sajátját. Munkái tele vannak intellektussal és humorral, igazi kihívást jelentenek a befogadó számára.

Fraser első egyéni kiállítása Spanyolországban egyfajta gyűjteménye az elmúlt harminc év kritikai művészetének, performanszt és installációt, szövegalapú munkákat és dokumentációt egyaránt bemutatva.

Másként modern

A Ramblas tengerparti végén, az egykori rendházban működik az Arts Santa Monica,⁴ a kreativitás, a kutatás, a meditáció és előadások műhelye, amely elősegíti az értékek bemutatását, az attitűdök fejlesztését a diszkurzivitás jegyében. Az új, 2006-óta működő modell nagy elismerésre tett szert a katalán művészeti szcénában, e módszerrel folyó munkát most retrospektív kiállításokon⁵ mutatták be. Feltűnő a nyitottság a társadalmi problémákra, a szociológiai szemlélet. Az Arts Santa Monica lapításakor már zajlott a pénzügyi, gazdasági válság, s a művészek ennek hatására ábrázolták a munka világát. EFRÉN ÁLVAREZ egy áruházba ment dolgozni karácsony előtt, a munkát és a szociális kapcsolatokat tanulmányozva. ANNEGIE VAN DOORN két évig élt a városban, majd ezer e-mailjét kézzel írta le. Mai „luddista”, géprombolóként cáfolja a technológia hasznosságát. Másoló gesztusa, a kézügyesség az emberi munkaképesség új formája a poszt-indusztriális kontextusban. Egy csoport a gazdasági folyamatba helyezte a művészi alkotást: GLORIA FERNÁNDEZ, JOAQUIN REYEA, ÁLVARO ICAZA, DAVID F. MUTILOA *Tranzakciója* egycentes érmék tömegét szórta el a kiállító tér sarkában, nem akadályozva a „kisajátítást”. Mit jelent a művész mint munkás: ezt mutatja be CIPRIAN HOMORODEAN szórólappain. Mintegy 300, kézzel rajzolt lapon ajánlkozik minden szolgálatra: takarítástól, szállítástól a számítógépjavitásig, nyelvtanítással és a képzőművészetig. A szellemi itt azonos szintre kerül a fizikai munkával, így a művész z egyre bizonytalanabb helyzetű munkásosztály tagja lesz. Egyben felfedi a művészeti világ egyik közismert „titkát” is, miszerint nagyon kevés művész tud megélni kizárólag művészi-professzionális munkából.

Az emeleten fiatal fotósok tárlata, *A közeljövő mítoszai*⁶ mutatta be, hogyan néznek szembe a jövő kihívásaival a nagyvárosok, a „metropoliszok”. ARNAU BACH Európa 2013-as kulturális fővárosában, Marseille-ben látta a megújult régi kikötőt, míg más elhanyagolt részek kimaradtak ebből, így a társadalmi-kulturális különbségek nőttek. CARLOS ALBA Londonban a külföldiek mozgását figyelte meg, és a bevándorlók helyzetét kombinálta portrékkal, tájképekkel. NICO BAUMGARTEN azt kutatta, hogy a társadalom peremén lévő milyen alternatív modellt keresnek a fennmaradásukra, energiafüggetlenségükre. A tárlat jórészt hasonló, jövőtlen jövőképet mutatott, mint a punk kiállítás a MACBÁ-ban.

4 <http://artssantamonica.gencat.cat>

5 *ART JOVE 2006–2016*. Arts Santa Monica, Barcelona; 2016. szeptember 19 – október 2.

6 *Myths of the Near Future / Mites d'un futur proper*. Arts Santa Monica, Barcelona; 2016. július 19 – szeptember 2. <http://artssantamonica.gencat.cat/en/detail/Docfield-216>

A közeljövő mítoszai, Arts Santa Monica részlet a kiállításról

A nyelv előtt

LELKES GERGŐ őskori festő, a régi törzsi varázslók rokona – konnektorokat gyárt a túlvilághoz. Olyan helyeket, amelyek jók az átlépésre; mint a horizont, ahol a víz és az ég találkozásánál az indián főnök átevezhet a túlvilágra meg vissza.

A túlvilágot mi még nem láttuk, az is lehetséges, hogy csak saját evilági konstrukciónk, de akár anyagában, akár jelképesen, valahogyan mindenképpen létezik, még az ateista számára is – még ha magunknak sem valljuk be a hitünket, akkor is –, hiszen az ember irracionális lény, amióta a tudat létrejöttével elvesztett édeni kapcsolatot hitekkel, tervekkel, képekkel, történetekkel, formákkal, álmokkal, emlékekkel és ábrándokkal próbálja pótolni. Drogokkal, és ezek hasznos drogok, ha elviselhetőbbé teszik a meztelességünkre, szóval a létünkre való ráébredést. A tét a lét.

E kiállítás képeivel olyan világban mozgunk, amelyben még nem volt nyelv. Mikor nem az emberi megállapodások döntötték el, hogy mi mit jelent, hanem amit láttunk, hallottunk, éreztünk, szagoltunk, azonos volt azzal, ami volt; tudtuk, ha menekülni kell, tudtuk, ha enni, dugni vagy harcolni kell. Formátlanság, áramlás, örvénylés fogódzók nélkül, gondolkodás semmi. Ezek a képek civilizálatlanok.

A mentálhigiénés festészet

Ma a szavak és fogalmak rendje a fogódzónk, azt képzeljük, hogy léteznek azok a dolgok, amelyeket ilyen hangsorokkal jelölünk: *szék, barátság, flex, nemiség, haza, vallás, középkedés, jogrendszer*. Rábízzuk magunkat a nyelvre és a gondolkodásra, ezekre a száználmas képtelenségekre, aztán csodálkozunk, amikor folyton vitatkozunk, háborúzunk, gyűlölködünk miattuk. Hát nem így megy. A szavaink a civilizációnk, és annyit is érnek; a civilizáció adta nekünk a gyógyszereket, a születésszabályozást és a vezetőkes vizet, de az atombombát és a bipoláris depressziót is. Nem lett tőle jobb, csak más lett; mégis hajlamosak vagyunk elfelejteni, hogy a civilizáció fiatal, a valódi motívumaink pedig millió éves állati drávjok; a racionalitás olyasmis, mint a vékony jég a mély víz felett. A mélyben mérges medúzák vörös csalánuszályokkal, iszonyatos karjaikat tekergető lila puhatestűek, fekete barlangszájából kiugró murénák a pofájukba lapáttal behányt fogazattal; ez a mi otthonunk, ez úszkál bennünk, és a kontroll a szörnyeknél van, de mi minderről nem akarunk tudni, hanem azt füllentjük magunknak, hogy márpedig az ember ésszel él, szépen rágyalogunk a centis jégrétegre, aztán nézegethetünk, amikor beszakad: diliházba jutunk, szétesik a családjunk, Führert választunk magunknak, hazug homlokzatokat építünk. Akkor már jobb benézni a jég alá önként. Rémes lesz, de legalább megtudjuk. Vállaljuk fel a szörnyeinket, akkor nem megtépnek bennünket, hanem csak illetlenül viselkednek – kínos, de az még mindig jobb. Most benézhetünk a jég alá.

Az illetlen művészet

Peire Vidal trubadúr a 12. században élt Toulouse környékén. Regényes életrajza szerint *beleszeretett* egy hölgybe, és mivel a hölgyet *La Lobának* (nőstényfarkasnak) hívták, a költő hím farkas akart lenni: farkasbőrt húzott, szögekből gyártott körmököt applikált az ujjaira, így kódorgott a környéken. Nyilván halálra rémítette a vár alatt legeltető birkapásztorokat, de nem ez volt a baj. Hanem egyszer a hölgy férje vadászni indult, vitte kalandra éhes vadászkutyáit, a kutyák szagot fogtak, elkapták a zavarodott elméjű hippit

LELKES A. GERGELY
Februári zakatolás, 2012, olaj, fatábla, 27 × 75cm (részlet) © Fotó: Lisztes Edina

és csúnyán megrángatták, alig tudta kimenteni közülük La Loba férje. Végül hazavitték és gondosan ápolták, Vidal felépült, La Loba és a férj pedig kicsit szégyenkeztek a baleset miatt, ugyanakkor jól mulattak a költő esztelenségén. De hát csodálkozik Vidal? Nem csodálkozik, sőt: ő csinálta magának. Kivonulni a civilizációból, a vadonban lakni, állatnak öltözve asszonyokat kerülgetni illetlen és obszcén viselkedés, ám az adott helyzetben a lehető legadekvátabb eljárás volt – beleértve a tragikomikus befejezést is, hiszen a dühös véredek nélkül minden lezáratlan maradt volna. A *trobar* művészete a túlvilági, isteni szerelmet rávetítette a nőre (ritkábban férfire): ahogy a kolostorok szerzetesköltői Istenről és a szentekről írtak himnuszt, pont azzal az eszközzel, retorikával és apparátussal énekeltek a nő szerelméről a trubadúrok; ami eddig az isteni szerelem volt, az most a hölgy szerelme lett. Ez az egyszerű csere szélsőségesen kifinomult szimbolikába és formakultúrába mozgatta a kor udvari művészetét, olyannyira, hogy azt már maguk a szerzők sem bírták: az égi, az anyagtalan szerelem versei mellett – talán az egyensúly helyreállításáért – megírták derekas trágárságaikat, ráadásul ugyanazokban a kódexekben és ugyanazokban a struktúrákban, amelyben az égi szerelem zengett. A trubadúrok szép verseire emlékszünk az iskolából, de a csúnyákat ott nem mutatták – nem engedtek benézni a jég alá. Hát most:

LELKES A. GERGELY
Titkos tavasz, 2016, Budapest Galéria, részlet a kiállításról © Fotó: Lisztes Edina

LELKES A. GERGELY
Kímazdulás, 2014, olaj, vászon, 56 × 110 cm (részlet) © Fotó: Lisztes Edina

Martim Soares: *Una donzela jaz preto d' aqui*
(...)

Mikor a hölgy egész biztosra vette,
hogy markából nem lóg meg don Faszocska,
így szólt: – Ó, jaj! Halál az árulókra!
tavaly meggyaláztál engem egy este,
te átkozott; s végeznék is veled,
de látod, most még megkegyelmezek,
csak megnyúzlak – ez vár az árulókra.

Mikor látta a derék úri asszony,
hogy kis Pöcs úrfin teljes a hatalma,
nagyon jól tudta, tenni hova fogja:
börtönbe zárta, hogy ott a helyt ellasszon,
ahol már sok rab ki-be költözött,
de egyikük se jött ki azelőtt,
hogy megtört, s rút lelkét kiadta volna.

(a szerző fordítása)

Hát ez a farkasirha a költőn. Előbb Isten szerelmévé tesszük a szerelmet, megteremtjük a legelvontabb kulturális teret, majd mindezeket kapcsolatba hozzuk a vágyainkkal: a nőekkel vagy férfikkal és azok legnemibb nemiségével, és készen van civilizáció és állati téboly találkozása. A túlfinomult kultúra és a nagyszerű animalitás – egyszerre mozgunk a jégen és a jég alatt. A középkor művészei még tudták, amit mára elfelejtettünk: éteri szubtilitás és fertelmes állatiasság éppúgy összetartoznak, ahogy anyag és energia sem létezik elkülönítve; esetleg bizonyos speciális körülmények között tűnik úgy, hogy külön minőségek. Tehát a középkor énekeskönyveiben egymás mellett olvashatjuk a fenti disznóságokat és a Mária himnuszokat – ma nincs szerkesztő, aki egy kötetbe merésznélne tenni őket. Esetleg Lelkes Gergő, ő is csak azért, mert maga sem tudja, hanem csak én magyarázom bele: ezek a festmények a civilizáció minden tudásával és művészetével visznek el bennünket a tudás előtti helyzetbe. Ezért átjárók.

Üzenet

A képek első ránézésre nonfigurálisak, második ránézésre egy-egy festménybe beleláthatunk alakokat, később újra kétségeink lehetnek. Ha magától az alkotótól halljuk a mű keletkezéstörténetét, kiderül, hogy igen, vannak ott a tárgyi-emberi világra referáló figurák, akiket vagy amiket ő belekomponált a bekeretezett lelki tájba, de hát nem beszélhet mindenki a mesterrel, és ő maga sem tartja fontosnak, hogy a befogadó tudja, amit csak ő tud. Illetve ő és a kép megengedik, hogy a befogadó máshogy tudja, mint ahogy az alkotó. A művész és a műve nem ítélkezik, nem akar tanítani, üzenni, nem akarja ránk tukmálni elveit, erkölcsi nézeteit, semmit nem akar, viszont szélesre festi a kép szövege és a befogadási lehetőségek közötti horizontot. Rétegzettség, viszonylagosság, nyitottság, használhatóság.

Azért az előző szemérmertlenség után vegyük fel a transzcendens nézőpontot is:

Guilhem de Peitieu: *Mout jauzens me prenc en amar*

(...)

Senki nem jut hozzá közel;
nincs hozzá méltó másolat;
és vágni sem lehet olyat,
és nem is képzelhetjük el;
dicséretére szűk a hely,
s az idő szégyenben marad.

Kihűl a többi érzelem,
engednek királyok s hadak,
mert meghajlik az akarat
szépségétől, ha ő jön el.
Százszor hosszabb lesz életem,
ha szeretetébe fogad.

Üdve segít a betegen,
dühétől az ép megrohad,
s a bölcsre örület szakad,
és lesz a szépből fürtelem,
az ostobába észet lehel,
s nemes lesz a hitvány alak.

Nincs értékesebb szerelem;
szónál, képnél hatalmasabb,
s ha örökre velem marad,
hogy felfrissítse a szívem,
s a húson csodát tegyen,
megtartja ifjúságomat.

(...)

(a szerző fordítása)

Nem tudjuk eldönteni, hogy ezt a sok csodát és sok csapást Istennek vagy ember szerelmének köszönhetjük – nem is fontos. Tanulság: szerelemfogalmunk ezerszeresen átítatódott az emberfeletti, emberalatti túlvilágiság képzetével. És viszont. Így olvassuk Lelkes A. Gergely képeit.

LELKES A. GERGELY
Éjszakai zarándoklat, 2012, tojástempera,
olaj, vászon, 90 x 80 cm © Fotó: Lisztes Edina

LELKES A. GERGELY
Elérhetetlenül közel, 2015-16, tojástempera,
olaj, vászon, 200 x 125 cm © Fotó: Lisztes Edina

